

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Commentarius Pavli Bernriedensis, Antiqui Scriptoris, De
Vita Gegorii VII. Pontif. Max.**

Paulus <Bernriedensis>

Ingolstadii, 1610

Vita B. Herlvcae Virginis. A Pavlo Bernfriedensi Conscripta: Et Nunc
primùm integra in lucem edita. Ex M. S. Exemplari Celebris Monasterii Ss.
Vdalrici & Afræ Augustæ Vindellicorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-65381](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-65381)

VITA B. HER-
LUCAE VIR-
GINIS.

À
PAVLO BERNRIEDENSI
CONSCRIPTA:

ET
Nunc primùm integra in lucem edita.

EX
M. S. EXEMPLARI CELE-
BRIS MONASTERII SS. UDAL-
RICI & Afræ Augusta Vin-
delicorum.

V 2   LE-

VIT A B H ER
L V O A B V I R
G I N I S

TAVIO BERRARDENSI
CONSTIT

Manuscriptum in parchment

M. S. EXEMPLAR II
P. 100
V. 100

V 2
LE

LECTORI

HISTORIAE de rebus gestis Gregorij VII. visum est adiungere hunc de Herluca Virgine commentariolum. I. Quia & illius & huius idem Auctor est, nempe Paulus Bernriedensis: Et quia scriptione illa sua tam bene de Gregorio VII. meritus est; meretur utique, ut & hac eius lucubratiuncula diutius in tenebris non delitecat, quæ & priori aliquid lucis accendit, cum alias ob causas; tum quia disertius aperit, quis qualisque Paulus Bernriedensis fuerit; quanta à schismaticis tulerit; quando vixerit; Et quomodo Ratisbona cedere debuerit propter Henrici V. persecutionem. Quid, quod nonnulla quoque complectitur, quæ Boicæ Historiæ illustranda non parum cōducant? Sepulta est Herluca in Monasterio Bernriedensi ad lacum U Wormbsee,

V 3   ut

ut testatur Hundius de *Monasteriis Bavarie* ex libro 5. *Annalium Auentini*.

Partem huius vitæ, potissimum, quæ ad S. *VVickterpum* pertinent; euulgauit iam in *Commentario de S. VVickterpo*, Episcopo *Augustano*, Reuerendus & Ecclesiastica antiquitatis perquam studiosus Pater *Carolus Stengelius* Ord. *D. Benedicti ad SS. Vdalricum & Afram Augustæ Vindelicorum*: cuius beneficio, (ut & admodum Reuerendi Patris ac Domini *Gregorij* in eodem *Monasterio Prioris dignissimi*) integrum huius vitæ exemplar adeptus sum; sit amen ipsa *Historia* integra est; nam cum nihil de excessu *Herluca* dicat; alterutrum suspicari subit; aut *Paulum* cæptæ *Relationi* alia de caussa extremam manum non addidisse, & vel certò consilio vel necessitate compulsus in hac *scriptione* progredi noluisse; aut certè progressum, sed nobis ob imperfectum exemplar id non constare. Nam quod quis cogitet, *Paulum* ante *Herluca* factum, id nihil est; nam in *Proœmio* expressè dicit; se vitam *Herluca* literis mandasse tertio post eius obitum anno.

Por-

Porro de Heptatico, seu Eptatico ita Theodorus in Vita S. Magni cap. 26. Venerunt quippe ambo ad locum, qui dicitur Eptaticus; reppereruntque ibi supra dictum Episcopum (UVicterpum) in oraculo suo sedentem & orantem, &c. nam S. VVicterpum Eptatici secessu mirum in modum recreabatur. Ibid. Adhæc iterum dixit Episcopus. Bene vocatur iste locus Eptaticus, quia in medio constat inter Monasterium S. Afræ, & cellam tuam. Erat ergo Eptaticus locus medius inter Fauces, (Hodie Süßen oppidum) & inter Augustam, seu Monasterium S. Afræ, quod est Augusta: de quo proximis diebus hæc ad me scripsit supra nominatus Carolus Stengelius. Diu inuestigavi, num adhuc locus ille, Eptaticus, in vita S. Magni, & B. Herluçæ vocatus, extaret, pagum ipsum nunc Eppach dici inueni. De Ecclesia non ita constabat. Inquisierunt eundem locum (cùm in vita S. VVicterpi legissent) eximij quidam viri, illac fortè transeuntes, sed nihil huius tituli se inuenisse testati sunt. Incidi tandem in hominem rusticanum,

num,

num, quem diligentius examinans, num quid Ecclesiarum sub titulo Beatæ MARIÆ Virginis, & S. Laurentij extaret? Respondit: In pago Eppach nullam quidem Ecclesiam huius tituli extare, cum duas tamen habeant; itinere verò vnius horæ, nō longè à Lyco flumine, loco omninò solitario & inculto, superesse paruum omninò sacellum huius tituli. Quo responso omninò in eam deueni sententiam, vt mihi persuaderi paterer, hanc ipsam esse Ecclesiam, qua delectatum B. V. Victorpum legimus; vbi & postea Herluca vitam egerit. *Hæc ille.*

INCI-

INCIPIIT PRAEFATIO PAULI PRESBYTERI IN VITAM HERLUCÆ VIRGINIS.

DVSILLO gregi * Beronicensis ^{* Bernriedensis.} Cœnobij Paulus Frater, indignus vocari presbyter, bonorum collectionem magnificari, & eorum virtutibus glorificari.

Plus quàm viginti anni sunt, dilectissimi, quòd animus meus voto scribendi obligatus, explorare cœpit, & inuestigare quadam signa sanctitatis de cõversatione beatæ Herlucæ Virginis, qua hæctenus conseruata, & collata in corde meo, nunc demum tertio de positionis eius anno, in notitiam posteritatis eius proferre volo: primum quidem ad commendationem diuina gratiæ: Secundò, ad consolationem charitatis vestra. Cupimus enim

Quoto anno post mortem B. Herluca hæc Historia conscripta fuerit.

X ani-

animam Herluçæ non in seipsa, sed in Domino laudare, & mansuetos, de quibus estis & vos, hac audituros latificare.

Testor autem DEVM omnis gratia, nunquam metanta ipsius dona in aliqua feminarum * innotuisse. Proinde frequentatum est hoc verbum inter me, & Gebhardum alumnium meum, nunquam nos suavius gustasse DEVM ex ore viri, quàm ex ore * VVALTHARII Rauennatis Archiepiscopi, nunquam ex ore fœmina, quàm ex ore Herluçæ. Verè de Pontifice, quamuis sancto, & miraculis decorato, humanis tamen studiis nihilominus exercitato, non adeò mirandum: mirandum in fœmina, prorsus literaturam non cognoscente, multo euidentius fuit miraculum inspirationis diuina. Sed iam propositum iter aggredior.

*Videtur esse
Gualterius
de quo multa
Rubeus lib. 5.
Hist. Rauennat.
maxima vir
religione &
innocentia,
inquit Rubeus.*

* cognouisse.

INCI-

INCIPIUNT CAPI-
TVLA DE VITA BEATÆ
HERLVCÆ VIR-
GINIS.

- CAP. I. De stirpe, & tempore natiuitatis B. Herluca Vir-
ginis.*
- II. De Adolescentia eius tertio diuinitus percussa, & ad
propositum sanctitatis conuersa.*
- III. De restitutione vnius admirabilis oculi per suffragi-
um Martyris sancti Cyriaci.*
- IV. De solitudine eius circa pauperulos infantes exhi-
bita.*
- V. De vigilijs eius cum Adelhaide Comitissa, vbi terro-
res diabolicos amba viriliter superauerunt.*
- VI. De simili euentu apud Beronicam, vbi in riualum mo-
larem à diabolo detrusa est.*
- VII. De improprio diaboli pro *reparatione vnius de-
narij. repositione.*
- VIII. De improprio S. Felicitatis pro quodam mendacio, li-
cet pio.*
- IX. De miraculo cuiusdam Virginis mentiri nolentis.*
- X. De differenti visione Herluca inter supra dictam A-
delhaidam, & sorores eius sanctimoniales.*
- XI. De VVilhelmo, & Theokario venerandis Abbatibus.*
- XII. De aduentu Herluca in Heptaticum, & patrocinijs B.
Laurentij, & B. VVicterpi.*

X 2

XIII. De

- XIII. De cōsilio predicti *W*ilhelmi, & mora *H*erluca apud *H*eptaticum.
- XIV. De societate *D*oude, & consilio *S*igebodi *R*atinburchensis *E*remitae.
- XV. De perpetuitate castimonie eiusdem *D*oude.
- XVI. De charitate ipsius erga *H*erlucam.
- XVII. De Prophetia prioris obitus sui, quàm *H*erluca.
- XVIII. De obitu fratris *A*dalberti, secundum praesagium *D*oude, & quod solam filiam piè sefellerit.
- XIX. Quod huic falsitati, licet pia, spiritus Propheticus contradixerit *H*erluca.
- XX. De patientia *D*oude, & iocunda inuectione in *H*erlucam.
- XXI. De falsis criminationibus *D*oude ad coronam sustententia ipsius commemorandam.
- XXII. De apparitione Domini nostri *I*ESU *C*HRI, & allocutione *B*. *V*ictorpi.
- XXIII. De melioratione *R*ichardi presbyteri.
- XXIV. De miserabili obitu *A*delhardi presbyteri.
- XXV. De igne excommunicationis.
- XXVI. De caelesti iocunditate.
- XXVII. De gratia conuertendi, & lucrandi *D*E *O* animas.
- XXVIII. Qualiter *I*udita filia *R*udberti conuersa sit ad propositum conseruanda *V*irginitatis.
- XXIX. De sancta *D*oude vidua ouinam tunicam huic *V*irgini promittente.
- XXX. De consecratione, & egrotatione eiusdem *I*udita, & alterius virginis.
- XXXI. De obitu *I*udita, & gloriosis apparitionibus.
- XXXII. De

- XXXII. De *Agnafilia* Ottonis Comitis.
- XXXIII. De *uisione* quam simul viderunt in *Epiphania*,
Herluca & Doude.
- XXXIV. De *Prophetia* & *obitu* Doude.
- XXXV. De *collectore*, & *conscriptore* beneficiorum B. Lau-
rentij *Martyris*.
- XXXVI. De *familiaritate* S. Laurentij ad sanctam Herlu-
cam, & de reliquijs sanctorum Buridunum trans-
latis.
- XXXVII. De *Berga*, ubi Herluca vidit maximam mul-
titudinem sanctorum in *celebrationibus* san-
ctorum.
- XXXVIII. De *Arnoldo* & *Paulo*, & quid uterque retule-
rit.
- XXXIX. De *perustratione* templorum *Roma*, B. Laurentio
ductore.
- XL. De *praescientia* aduentuum *Pauli*.
- XLI. De *uisionibus*, & *allocationibus* non solum B. Lau-
rentij, & *VVicterpi*, sed etiam *DE I* Genitricis
MARIAE.
- XLII. De *causa* maioris dilectionis in *Paulum*, quam in
alios mortales.
- XLIII. De *comitatu* *Gebehardi* ad *Herlucam*, & *responso*
B. Laurentij contra *separationem*.
- XLIV. De *conuentione* *Pauli*, & *Gebehardi*, ac *Herluca*
in * *Beronica*. & *expresione* *pradicti* re. * *Bernried*.
sponsi.
- XLV. *Item* de *responso* B. Laurentij.
- XLVI. De *imaginatione* S. *VVicterpi*.
- XLVII. De *ordinatione* S. *Magni* per B. *VVicter-*
pum.

- XLVIII. De inquisitione corporis B. VVicterpi.
 XLIX. De inuentione corporis eiusdem, & miraculo grauitatis.
 L. De illatione corporis in Oratorium & positione subius altare.
 LI. Quare sanctorum numero sociatus nondum sit dignè glorificatus.
 LII. De sacrilegio, cecitate, & illuminatione Hartmanni presbyteri.
 LIII. Quod B. VVicterpus Herlucam corripuerit, eiq; penitentiam imposuerit.
 LIV. De consimili B. Altonis in sanctimoniam suam (correctione.)
 LV. Qualiter intelligenda sit responsio B. Gregorij Papa ad Augustinum.

INCI-

INCIPIIT VITA B. HERLVCAE VIRGINIS.

I.

GITUR beatissima Virgo Herluca ex Alamannorum, seu Sueuorum stirpe progenita, diem natalem habuit in feria sexta circa *Natalis Herluca.* Natiuitatem S. Ioannis Baptistæ; quod in

^apræsignatione futuræ illius parsimoniæ sagaces allufores dixerunt accidisse, nimirum propter tempus ab- *a forte, præsignationem.* stinentiæ.

II. Verùm pubertatis annos adorsa, libenter volebat ingredi vias sæculi, sed, DEO gratias, retenta est in manu forti. Graui namque, & longa corporis ægrotatione *Infirmitas Herluca.* contracta, inter patiendum quidem vanam esse iudicauit adolescentiam & voluptatem: sed tandem cōualescens iterum cœpit conformari dilectoribus huius mundi. Rursum durius prostrata, tardius quidem, sed tamen in spem vanitatis resurrexit. Tertia vice am- *bf. cecitate statuit saculo &aledicere.* borum luminum ^bpercussa, digitoque DEI tacta, perfectè mutauit mentem pariter, & vestem.

III. Posthæc in visione commonita, vt pro restitutione vnus oculi orbē cerum dirigeret ad memoriam *En & sum anathematum ad Memorias Martyrum.* pre-

preciosi Martyris Cyriaci, obsecundauit, & acutissimā aciem vsq; in finem perseuerantem impetrauit, in hoc valdè mirabilem, quod neque plurimis lacrymis, neque subtilissimis Operum studiis cederet.

IV. Ex tunc habere cœpit sollicitudinem infantium, vt matres & nutrices, in lauandis eorum capitibus, & consuendis eorum vestibus, aliisque necessariis exhibendis.

V. Adelhaidis vxor Manegoldi Comitis Palatini, de castello quod Moropolis dicitur, mulier valdè religiosa, vt pote sectatrix sororum suarum electarum **C**H**R**I**S**T**O** Virginum, quarum vna Wielica, altera vocabatur Hiltiburgis, quarum etiam mira post obitum gloria Beata Herluca diuinitus ostensa est. Hæc, inquam, eandem Herlucam sibi assumpsit in adiutorium pernoctandi in oratione **D**E**I**. Quadam ergò nocte malignus spiritus volens eis pauorem immittere, & sacris vigiliis illudere, tetrâ, sicut eum decebat, indutus specie, exstinxit lumen, quod vnicum erat in Oratorio: quod cum Herluca reaccendisset, iterum exsufflauit. Illis verò vehementius orationi incumbentibus, superari se dolens inimicus, tanto cum fragore discedens permouit castellum, quo funditus euersum iri timeretur: & seculares quidam repentino sonitu expergefatti, & nimis attoniti, diuersas opiniones tam in ipsa nocte, quàm in sequenti die super insolita quassatione conferebant. Porro sanctæ vigiles se quidquam inde scire dissimulabant: tamen si Herluca signum periculosi tumoris acceperat in facie ex maligni spiritus afflatione.

VI. Similiter ei ante paucos annos etiam Beronica contigit: quando more suo Canonicas vigilias præocupans, Ecclesiã singularis expetiit, in riuulum quoque malo-

molarem vel tunc, vel alia vice ab eodem maledicto detrusa.

VII. Quodam etiam tempore exprobrauit ei idem aduersarius, quod gazophylacium suum fecisset in foramine muri: vbi certè non nisi vnum denarium reposituerat, quem in charitate à quadam matrona acceperat.

VIII. Acceptabilius inproperium fecit ei S. Felicitas, mater septem filiorum, super quodam mendacio, licet pio: quo videlicet protexerat ancillam quandam ab ira dominæ suæ. *Male, inquit, fecisti, polluendo labra tua qualicumq; mendacio. Non enim sufficit Virgini sola abstinentia viri: nisi quantum sapere potest, abstinens esse velis omnis mendacij. Nam, vbi veritas corrumpitur, corporalis integritas non magni penditur.*

IX. Opportunum hîc videtur introducere narratiunculam ipsius *Herluca*, de quadam Virgine penitus mentiri nolente. Huius itaque fratri assultum quadam die facientes inimici, fugere eum cõpulerunt in ædem, quæ fortè posita erat iuxta sororem. Porro illi opinione ducti magis, quàm visione, venerunt ad eandem sororem, eamque interrogauerunt, si præcurrens homo illuc intrasset. At illa nec pro fraterno periculo mentiri volens, intrauit, inquit: ipsi verò exultâtes in spe pessima, intrauerunt ad perdendum eum. Sed CHRIS T O, qui Veritas est, propitiante, & sui dilectionem in germani tutela honorante, cum omnia præter ipsum cernerent, ipsum non solum lædere, sed etiam aspicere, diuinitus prohibiti sunt.

X. Nec hoc prætereundum, quod ipsa *Herluca* narrauit, se in spiritu vidisse dictam Adelhaidam Palatini Comitis vxorem in amœna quidem regione degen-

Y tem,

tem, sed longè ab illa virginali, quam præsignauimus, sorore ipsius claritate differentem. Nam & pauxillum nebulæ videbatur habitaculum eius aspergere ad designationē videlicet transactæ conuersationis mundanæ.

XI. Habebat tunc temporis *Herluca* probatissimos sacri propositi monitores, beatum scilicet ^a *Wilhelmū* *Hirsaugiensis* monasterij *Abbatem*, patrem, eiusque discipulum ^b *Theocarium*, quem post *Abbatiam S. Georgij*, *Metensem* *Episcopatum* sanctitate, & doctrina illustrasse cognouimus, ipsumque post obitum *Cluniaci* sepultum miraculis claruisse comperimus. Adhuc enim in eorū ^c *competis* ultra *Danubium* cōmorabatur.

XII. At postquam nobiles ^d *alumnos* suos *Rutbertum*, & *Hadiuigam* fortè comitata deuenit in ripā *Lyci* fluminis ad locum magnæ antiquitatis, qui vocatur *Eptaticus*, tantam suauitatem protinus degustauit in patrociniis beatissimi *Leuitæ Laurentij*, cuius inibi *Ecclēsia* est, & *sancti Wiſterpi Augustensis* quondam *Episcopi*, cuius ibidē corpus in *Oratorio sanctæ DEI GENITRICIS MARIE* sub altari locatum quiescit, ut prædictis alioribus suis ad propria reuertentibus, nullatenus cum eis redire consenserit. *Irascebātur* quidem *carnales* *patroni*, nec residuè quidquam disponebatur *alimenti*: sed *spiritualis* *consolator* *Wiſterpus* apparens ei blandiebatur dicens: *Mane hīc mecum, filia, & ego, quidquid te offenderit, remouebo.*

XIII. Præfatus quoque *Vilhelmus* *Abbas* consiliū ei dederat, ut in quocunq; loco diuinam magis experiretur *dulcedinem*, in eo quàm maximè longam faceret *conuersandi* *stabilitatem*. Tales ergò *duces* *secuta* *continuaui* *habitationem* *sua* *Eptatici* *plus* *minus* *triginta* *sex* *annos.*

XIV, So-

^a De quo multa *Trithemius* in *Chron. Hirsaugiensi*. Et supra in *Notis ad Vitā Greg. VII.*

^b *Trith. Dietgerus.*

^c *fort. compitis.*

^d *pro alioribus capienda vox.*

XIV. Sociavit ei **D E V S** in primis mulierem indigenam nomine Doudam excellentissimæ pietatis, & castitatis æmulam, utpote Sigibodi Reytenbuchensis Eremitæ neptem, discipulam. Nam cum adhuc virgo ad eam salutaribus monitis instruenda venisset, ille quidē se dixit optare, quatenus possibile foret, in virginitate permaneret; sed, quia minimè speraret à propinquis eius hoc toleratum iri, consilium se dare, iugiter per septennium abstinendi à concubitu maritali, ex quo se primum sensisset imprægnari. Nam, ex quo filiam, nomine Charopolim, deuotā **C H R I S T I** Virginem, quæ nunc spiritualis matris *Herluca* sepulchrum die noctuq; lacrimabunda obambulat, feliciter se concepisse persensit, septennem continentiam, consentiente marito, compleuit; eidemq; denuo copulata, postquam filij sui nomine VValterij grauedinem in utero deprehendit, ad torum coningis ulterius, ut creditur, non repedavit.

XV. Iuuit castimoniam perpetuitatem primitus falsa suspicio mariti de crimine incaestuosi adulterij, cuius purgationem subsecuta est tanta infirmitas eiusdem viri, ut tempus longè fiendi ab amplexibus facile posset agnosci.

XVI. Hæc igitur in solatium derelictæ *Herluca* diuinitus accersita, tam strictè eam charitatis vlnis amplexata est, ut ei syncerum matris affectum, & filia vocabulum mira cum suauitate impertiuerit.

XVII. Si quando asperiori vestimento *Herluca* vestiri voluisset ad carnem, parcens ei Douda, suis illud potius castigationibus adaptauit, prædixitque satis eam maturè talibus vsuram, longè se prius, quàm illam obituram; quod quidem ita euenit.

Y 2

XVIII. Ve-

XVIII. Verùm cùm in multis manifestè Prophetiæ spiritum habuerit, verbi gratia, in obitu fratris Adalberti de Reitenbuch, qui cum ab ipsa bene valens discessisset, secundum præfagium ipsius, in proxima hebdomada migravit ex hac vita; in hoc putamus pietatem eius, libenter prudenterque fefellisse, quod filia suæ *Herlucam* dixit superstitem fore, ne videlicet eam supra modum torqueret longa præscientia desolationis suæ.

XIX. Hoc ita se habere cùm sæpe *Herlucam* audierimus dicere, non arbitrati fuimus eam prophetare, sed optare. nunquam enim vidimus illam nisi cupientem dissolui, & esse cum CHRISTO.

XX. In tanta verò patientia possidebat animam suam mitissima Douda, ut interdum *Herluca* videretur esse magistra. Nam, quod relatu iocundum est, dum quadam die de Ecclesia exisset *Herluca*, & algore turbata minus serenum vultum repræsentaret, imò repertos in foco titiones huc, & illuc, velut irata, disiectaret, consuetis eam blandimentis excepit, dicens: Vbi fuisti filia, & vnde venis? In Ecclesia, inquit, fui, & inde venio. Respondit: non credo. quia, si ibi fuisses, & inde venisses, suaviorem orationis fructum inde retulisses.

XXI. Piget verò, & pudet dicere quantis criminationibus tanta innocentia Doudæ pulsata sit, quas omnes, veluti medicinas animæ, stupenda æquanimitate sustinuit. Tamen, quia pro veris criminibus grauitè notandus est continuò presbyter Eptatici Richardus, dicatur & hoc ad coronam Doudanæ sustententiæ, quod falsò dictus est cum tam sancta foemina stuprum frequentasse.

XXII. Hic

XXII. Hic est enim, cuius & in vita GREGORII VII. *Leguntur hæc in vita Gregorij VII. non procul à fine. Ex quo intelligitur eundem esse auctorem Historia de Greg. VII. & de Herluca.*
 talem fecimus mentionem, quod videlicet Dominus noster IESVS CHRISTVS eius denotans incontinentiam, HERLVCAE vigilantem, & fortè singulariter in ædícula sedenti, clara die cum vulneribus sanguine manantibus apparuit; nihilque dicens post momentaneam stationem evanuit. Secutus eum fuerat Beatus Præsul Wisterpus; qui paulò diutius subsistens, interrogavit eam dicens: *Nunquid exhorruisti cruenta vulnera Salvatoris? Verè, inquit, exhorruisti. Ait: Non vis eum unquam taliter videre?* Respondit: *Nolo Domine. Noli ergò, inquit, ulterius audire missam Richardi presbyteri.*

XXIII. Posthæc tamen ad eò melioratus est idem Sacerdos per assiduas increpationes, & exprobrationes *Herluca*, quòd in fine suo, magnas ei gratias egit de spe liberationis suæ.

XXIV. Illud etiã in gestis* *Prænominati Pape cõmemoratum non pigritabor hîc repetere, quod videlicet quadam die, præsentem Domina Hadeuuiga, dum fortè per fenestram * expectaret Herluca, subito percussus pectus suum, dixit: Va, Va, Va, quod unquam creatus est homo. quod * contra, Domina ait: At at quid habes? * MSS habet quo Legend. quod, per anastrophem, pro, contra quod.*
Anima, inquit, Adalberti presbyteri de Rota cum magna demonum violentia ducitur ad supplicia. Cumque non hoc ita esse optaret herã: Mittatur, ait Herluca, & probetur.
 Missum est; & exitum eius visioni convenisse probatum est.

XXV. Vidisse eam aliquando ipsa quoque supplicia Tartari, inde conieci, quod pro certo dixit, nullum apud inferos ignem ardentiorum esse, igne excommunicationis.

XXVI. Porrò, quod de cælesti iocunditate nonni-

hil præuiderit, feruentissimum desiderium eius ostendit. Audiui eam inuocare DEVM testem, quòd nunquam tam atrocem alicuius, Martyris passionem comperisset, quin eam libenter pateretur, eo pacto, quòd dissolueretur, & esset cum CHRISTO.

XXVII. Quantam verò gratiam in conuertendis, & lucrandis DEO animabus habuerit, nullus sermo explicare poterit: Supradictus Rudbertus Hadeuigæ maritus, & ipse tandem per crebras exhortationes eius vnà cum coniuge ad cælibem vitam conuersus, affirmare non dubitauit, nunquã. præter sanctam MARIAM, sibi, & suis aliquam fœminã tam utilem fuisse, quã *Herluca*.

XXVIII. Habuit idem Rudbertus filiam pulcherrimam, vocabulo Iuditam, quæ huiusmodi occasione conuersa est ad propositum conseruandæ Virginitatis. Cùm diu blandita fuisset ei Herluca, quatenus immaculatam se custodiret ab hoc sæculo, & nuberet CHRISTO: sed ipsa nihil ad beneplacitum respondisset, fortè contigit, vt post septuagesimalem vesperam, in qua plurimi dimittere solent, *alleluia*; egressis omnibus, ipsæ duæ remanerent in Ecclesia, & audirent suauifona Beatorum spirituum Cantica nihilominus cum *alleluia*: qua de re vehementer exultans puella excurrit annunciare Dominæ Hadeuigæ, quatenus & ipsa festinaret particeps fieri cælestis harmoniæ. At illa, *unde*, inquit, *ego peccatrix digna fieri possem tam herili auditione? Tu potius filia velociter reuertere, & beatæ auribus sanctorum iubilationes diligenter percipe.* Quid multa? dum finirentur suprema modulamina, finita sunt pariter & infima felicitæ desideria, omnemq; speciem sæculi parata relinquere, & sanctum Sanctorum toto corde diligere, dixit Herluca: *O Herluca, quidquid amodò volueris, & iusseris, libentissimè faciam.*

XXIX. Tar-

² *Alluditur ad
vocem Germanicam,
herlich.*

XXIX. Tardante autem desiderium eius Hadeuiga super mutatione habitus eius, ventū est ad piissimā, & religiosissimam viduam nomine Doudam, cuius filius erat Vdalricus de Corninga, vir expectabilis genere, fortitudine, & proceritate, huius ergo cognoscens virginalem affectum ex dulcedine cælestis melodiæ conceptum: *non sit, inquit, tibi filia cura, quod Hadeuiga super sedis tibi sacrum mutatorum dare: quia ego te vestiam*
omnium tunicarum valdè bona,

a melote.

XXX. Qua protinus Iudita, non multò post sacro velamine à venerabili^b Vdalrico Pataviensē Episcopo tunc apud Reitenbuch hospitante, & Heinricianā persecutionem declinante cōmunite, eòdem anno vsq; ad mortē est infirmata. Cumq; & ipsa, & alia virgo nomine Luikardis, quæ fuit *Herluca* neptis, languore inualescēte, decubissent in lectulis, audita est inter eas altercatio iocunda de prioritate migrandi ad cælestia regna. Vtraque enim obtendit qualemcunque causam, quare præire deberet sociam.

b De hoc in Vita Gregorij VII. ad finem. Vbi & annus mortis eius notatus.

XXXI. Interea Iudita defuncta in cœmeterio monasterij, quod fons^c Wessini dicitur, est sepulta, & exinde apparuit *Herluca* cum magna gloria.

chodie per Anastrophem, VVessebrun.

XXXII. Denique semel interrogavit eam, si qua viueret futura compar eius in tanta claritate. *Vivit, inquit, Agnes, Comitū Ottonis de Daninga in Admontensi Cœnobio Virginum conclusa.*

Besslo, qui & Vesslo, ab occidente cognominatur, fuit venator Thefaloni tertij, à quo Vessobrunna cœnobium superioris Bavarie nomen habet, inquit Auentinus in suo Glossario. d Vigiliarū festi trium Regum & suis.

XXXIII. Præsens festiuitas Theophaniæ monet me reuelationē in Theophania factam repetere, quā & hodie locutus ad plebē commemoravi, & post agnitū *Herluca* transitū Karopoli scriptam destinavi. Cum adhuc felicitis memoriæ Douda, mater Karopolis, viueret, ipsa & *Herluca* sanctissimā^d noctem Theophaniæ quadā vice peruiligem in orationib. duxerūt. Tū verò beatissimus

Leui-

Leuita Laurentius, vultu splendidus, veste rutilus cum magna sanctorum multitudine introiens in Oratorium DE I genitricis, sanctiq; Wictorpi confessoris, approximaui Herluca, ei que blandiens ait: Noli filia deinceps esse sollicita super Baldeberti Patris tui animam: quoniam precibus tuis adiuta, luce fruitur perpetua. Post haec coeperunt inter se pia humilitate contendere, & neutra sibi, sed altera alteri meritum visionis attribueret.

XXXIV. Ex tunc praesagire, & omni studio pietatis praemunire sine suum Douda coepit; qui eam in proximo festo S. Matthiae Apostoli paratissimam, DE O gratias, inuenit.

XXXV. Libet autem occurrentia memoriae beneficia praenominati Martyris in vnum colligere, eaque duntaxat, quae videntur ad instantem materiam respicere, quo, si forte in manus Romani Collectoris hoc opusculum peruenerit, cum ante paucos annos Romae positus, pollicitus sum additum ire, in promptu habeat collectam promissionis meae. Erat enim tunc in agro Verano, vbi videlicet corpus praclarissimi Martyris requiescit, nouicius quidam collector, & conscriptor beneficiorum eius, quae modernis temporibus accidisse compererat in diuersis mundi partibus.

XXXVI. Itaque tantam familiaritatem exhibuit S. Laurentius S. Herluca, vt raro se dixerit absque ipsius apparitione, atque deductione Sacramenta Dominici corporis, & sanguinis accepisse. Huius tamen dicti prima occasio data est in loco, qui dicitur *Berga*, vbi nuper multas, & magnas reliquias inuenit, & in eremum asportauit Henricus^a Bureburgensis Praepositus, annuente Ottone vtriusque habitationis defensore. Pater namq;

cius

^a *Beurberg* seu
Peilberg. Monasterium Canon. Regul.

eius Adalbertus vicinæ munitiois Dominus, à qua dicebatur^a Iringopolitanus, vehementer effloruerat in gratia quarti Heinrici diu pessimè regnantis propter peccata populi, ideoque apud Præfules, & Abbates impetrabile ei fuit, quidquid expetiit. Tanto ita collectore non mediocriter ditatus est Sanctorum cineribus, & ossibus locus ille.

a Dominus de Iringsburg. Vide Hund. de Monast. Bavarie. Vocatur etiam castrum Iringi.

XXXVII. Illuc ergò conducti charitate ad curandam sepulturam, sororis Gepe inuitè tunc absentis Cunradi eremitæ, qui auctor extitit Buribergensis cellæ, præfatus videlicet Henricus, & Domna Bertha mater Ottonis. Ego quoque Paulus, & Gebehardus, alumnus meus, occurrentem nobis magno cum gaudio suscepimus suauissimam Herlucam: quæ cum non solum pro tractatu funeris contristaretur, sed etiam pro festo S. Iacobi, quod tunc instabat, spirituali nobiscum lætitia iocundaretur, interfuit missarum celebrationi, quæ agebatur in veneratione eiusdem Apostoli. Cumque ventum esset ad Canonem, candentem videre cœpit spirituum iustorum multitudinem, ut non solum Ecclesiam, sed etiam tectum eius, & atrium repleri cerne-
ret, sacerdotalibus quoque vestibus nonnullos^b ince-

* MSS. infeldisse.

XXXVIII. Et hæc quidem insinuare curavit Arnoldo Paulostatensi, religioso viro & nobili, per quem & ego cognoui, intendens ei commendare personam multorum derogationibus addictam: mihi autem nihil horum, sed hoc tantum discessuro à se, quasi pro viatico retulit, quod & ipsa die, & multotiens antea Beatum Laurentium sacræ cõmunionis ducem habuerit.

XXXIX. Eodem etiam ductore perlustravit in spiritu, quadam vice, quidquid templorum est Romæ.

Z

XL. Olim

*à pro. contu-
bernalibus.*

XL. Olim cum plus integro anno demorater cum venerabili Sigeboto tunc Eptatici presbytero; postea vero *Beronicensi* Præposito, post secundam visitationem meam præscire cœpit in nocte, & suis^a contectalibus primo mane prædicere, quotiescunque Lycum transi-
turus, & ad eam venturus eram in die. Adhuc enim habitavit hospes meus in Norica ripa fluminis; eo quod in ipsa minus sustineret à superuenientibus importunitates.

XLI. In duabus autem huiuscemodi visitationibus meis reminiscor Herlucam visionibus, & allocutionibus non solum Beati Laurentij, & Wisterpi, sed etiam gloriosæ DEI GENITRICIS MARIE lætificatâ fuisse, & audisse quædam obliuioni tradita, quædam propter infirmas mentes silentio velanda. Veruntamen ex tunc cœpit me peccatorem vehementer, ut ipsa iuravit, in CHRISTO diligere, & nulli mortalium plus, quàm mihi de secretis suis credere, magni faciens, quod per aduentum cæcitatæ & surditatis nequaquam fraudata fuisset tantarum reuelationum suauitate.

*h Huius Vdal-
rics meminit
quoq; tanquã
insignis Sici,
Paulus in Vita
Greg. VII. non
procul à fine.*

XLII. Ego iam dudum animaduerti, hanc, illa nesciente, rationem fuisse tantæ erga me dilectionis suæ ex occulta diuinitatis instigatione, quod præ omnibus declaraturus essem ipsius sanctitatem. Talis præsignatio charitatis extitit erga Seuerum Sulpitium in B Martino; erga Adalbertum Ratisponensem Inclusum in moderno^b Vdalrico Cluniacensis attinentiæ apud Sueuos Præposito, quorum alter composuit, alter precem, materiam, sumptumque dedit ad componendam vitam sui dilectoris.

XLIII. Tertia visitatione mecum ad Herlucam Gebhardus alumnus meus, iam mihi per quinquennium domi,

domi, forisq̄ue sociatus, & apud eam protinus, tanquā
in spiritu pr̄uisus, inuenit gratiam: perrexit autē pr̄-
ter voluntatem meam: quoniam separationis consili-
um capessebam, Nimis enim grauatus eram Ratispo-
nensium Clericorum infestationibus, qui me, velut au-
ctorem molestiarum suarum, odio habebant, & pro-
pter irreprehensibilem^a eius vitam, & linguam veridi-
cam. Vix ergò, & tardè solitariam adeptus Herluca cō-
uentionem, rogauit eam, quatinus diuinam mihi pre-
cibus suis perquireret voluntatem. At illa vigilantius
orans, subito vidit sibi approximare Beatum Laurenti-
um comitante B. Wisterpo, audiuitq̄ue dicentem: *ad-
huc nolo te discessionis consilium dare*. Hoc autem dixisse
B. Laurentium latuit me vsq; ad quartum decimum
annum.

*Paulus multa
passus est quod
schismaticis
Henricis quar-
to & quinto
Regibus, seu
tercio & quar-
to Imp. adha-
rere nollet.
a Videtur hac
Socula delen-
da.*

XLIV. Tunc enim & pr̄dictæ societatis biga quin-
ti Heinrici persecutione Ratispona depulsa, & Herluca
sceleratorum rusticorum furoribus ab Hepratico de-
cussa,^b conuenit in Beronica; egoq̄ue retractans, quod
firmiter mihi dissuasisset pr̄notatam disiunctionem,
& nullam reddidisset rationem, supplicauit ei, vsque ad
pr̄dictæ visionis expressionem: sponte verò sua nar-
rauit, quod subiungo.

*Pellitur Pau-
lus cum Geb-
hardo suo Ra-
tisbona.
b conuenimus.*

XLV. Dum fortè oraret pro quodam familiari suo
in aduersitatibus posito, quo citius eum DEVS cle-
mēter eriperet ex hoc mundo, apparens ei Beatus Lau-
rentius subintulit: *Oportet eum prius maiorapati.*

XLVI. Insequenti die rursus oranti, apparuit sæpe
dictus Wisterpus Episcopus, & velut exponens, quod
pr̄die dixerat B. Laurentius, pr̄signati hominis repre-
sentauit imaginem talia patientem, qualia & leguntur
de Iacobo Interciso, & referuntur de^c Theodomaro lu-
uau-

*c De hoc in Vi-
ta Greg. VII.*

*à pro. contu-
bernalibus.*

XL. Olim cum plus integro anno demorater cum venerabili Sigeboto tunc Eptatici presbytero; postea vero *Beronicensi* Præposito, post secundam visitationem meam præscire cœpit in nocte, & suis^a contectalibus primo mane prædicere, quotiescunque Lycum transi-
turus, & ad eam venturus eram in die. Adhuc enim habitavit hospes meus in Norica ripa fluminis; eo quod in ipsa minus sustineret à superuenientibus importunitates.

XLI. In duabus autem huiuscemodi visitationibus meis reminiscor Herlucam visionibus, & allocutionibus non solum Beati Laurentij, & Wisterpi, sed etiam gloriosæ DEI GENITRICIS MARIE lætificatâ fuisse, & audisse quædam obliuioni tradita, quædam propter infirmas mentes silentio velanda. Veruntamen ex tunc cœpit me peccatorem vehementer, ut ipsa iuravit, in CHRISTO diligere, & nulli mortalium plus, quàm mihi de secretis suis credere, magni faciens, quod per aduentum cæcitatæ & surditatis nequaquam fraudata fuisset tantarum reuelationum suauitate.

*h Huius Vdal-
rics meminit
quoq; tanquã
insignis Sici,
Paulus in Vita
Greg. VII. non
procul à fine.*

XLII. Ego iam dudum animaduerti, hanc, illa nesciente, rationem fuisse tantæ erga me dilectionis suæ ex occulta diuinitatis instigatione, quod præ omnibus declaraturus essem ipsius sanctitatem. Talis præsignatio charitatis extitit erga Seuerum Sulpitium in B Martino; erga Adalbertum Ratisponensem Inclusum in moderno^b Vdalrico Cluniacensis attinentiæ apud Sueuos Præposito, quorum alter composuit, alter precem, materiam, sumptumque dedit ad componendam vitam sui dilectoris.

XLIII. Tertia visitatione mecum ad Herlucam Gebhardus alumnus meus, iam mihi per quinquennium domi,

domi, forisq̄ue sociatus, & apud eam protinus, tanquā
in spiritu pr̄uisus, inuenit gratiam: perrexit autē pr̄-
ter voluntatem meam: quoniam separationis consili-
um capessebam, Nimis enim grauatus eram Ratispo-
nensium Clericorum infestationibus, qui me, velut au-
ctorem molestiarum suarum, odio habebant, & pro-
pter irreprehensibilem^a eius vitam, & linguam veridi-
cam. Vix ergò, & tardè solitariam adeptus Herluca cō-
uentionem, rogauit eam, quatinus diuinam mihi pre-
cibus suis perquireret voluntatem. At illa vigilantius
orans, subito vidit sibi approximare Beatum Laurenti-
um comitante B. Wisterpo, audiuitq̄ue dicentem: *ad-
huc nolo te discessionis consilium dare*. Hoc autem dixit
se B. Laurentium latuit me vsq; ad quartum decimum
annum.

*Paulus multa
passus est quod
schismaticis
Henricis quar-
to & quinto
Regibus, seu
tercio & quar-
to Imp. adha-
rere nollet.
a Videtur hac
Socula delen-
da.*

XLIV. Tunc enim & pr̄dictæ societatis biga quin-
ti Heinrici persecutione Ratispona depulsa, & Herluca
sceleratorum rusticorum furoribus ab Hepratico de-
cussa,^b conuenit in Beronica; egoq̄ue retractans, quod
firmiter mihi dissuasisset pr̄notatam disiunctionem,
& nullam reddidisset rationem, supplicauit ei, vsque ad
pr̄dictæ visionis expressionem: sponte verò sua nar-
rauit, quod subiungo.

*Pellitur Pau-
lus cum Geb-
hardo suo Ra-
tisbona.
b conuenimus.*

XLV. Dum fortè oraret pro quodam familiari suo
in aduersitatibus posito, quo citius eum DEVS cle-
mēter eriperet ex hoc mundo, apparens ei Beatus Lau-
rentius subintulit: *Oportet eum prius maiorapati.*

XLVI. Insequenti die rursus oranti, apparuit sæpe
dictus Wisterpus Episcopus, & velut exponens, quod
pr̄die dixerat B. Laurentius, pr̄signati hominis repre-
sentauit imaginem talia patientem, qualia & leguntur
de Iacobo Interciso, & referuntur de^c Theodomaro lu-
uau-

*c De hoc in Vi-
ta Greg. VII.*

uauienti Episcopo, quorum videlicet vterque membratim casus fuisse memoratur: ille, temporibus antiquis; iste, modernis.

XLVII. Nunc stylus noster singulariter vertendus est ad Beatum VVicterpum, si forte compensare possim aliquam negligentiam maiorum. Nam à diebus S. Magni Confessoris, quem idem Præsul apud Eptaticum primitus vidit caelesti lumine coronatum, & paulò post ibidem gratulabundus ordinauit presbyterum, nullatenus eius mentionem vel audiendo, vel legendo suscepimus, vsque ad tempora sanctæ Herlucae, excepta duntaxat translatione, quam senes, qui viderant ipsi Herlucae sic referre solebant.

XLVIII. Henricus Augustensis Episcopus, indicens triduanum ieiunium, cōgregauit maximam multitudinem Clericorum, monachorum, & laicorum: & veniens Eptaticum cum crucibus, reliquiisque Sanctorum, aperuit Beati Pontificis sepulchrum, sed non inuento corpore, contristatus est valdè. Tandem percunctatione habita, repertus est, qui diceret, se suspicari furtiuè sublatum fuisse à quodam presbytero malæ conscientiae, propter offensam tantæ sanctitatis contremiscente, retroque altare S. Laurentij collocatum esse: eo quòd ipse puerulus patrem suum villicum, & eundem presbyterum nocte quadam secutus fuisset, ac tale quid molitos audisset.

XLIX. Verùm cum per hanc indaginem prænominatus Antistes antiquum prædecessorem suum latissimus inuenisset, & versus Augustam ducere cœpisset, tanto pondere fixus est repente, vt penitus moueri nequiuerit à tanta, quæ aderat, multitudine. Nolebat enim antiquam familiam suam corporalis præsentiae
sola-

folatio destituere : quamuis eam , dum vixit , de suo transfuderit in dominium sanctæ DEI GENITRICIS MARIÆ.

L. Quod etiam translator animaduertens , reduxit eum in Eptaticum , miraculo^a inleuitatis conuerso in miraculum , illatumque Oratorio , quod prænotatus miserabilis presbyter nefanda pollutione profanauerat. & ideo sanctum corpus extulerat , & imposuerat vas lapideo , cuius vsus accommodatus fuerat baptismo , super quo illud altare constructum dedicans , totam domum debita purificatione sanctificauit.

a hoc est, ponderositatis, seu grauitatis.

LI. Itaque sanctorum numero sociatus B. Præsul VVicterpus, utpote sub altari, secundum Apocalypsin B. Iohannis Euangelistæ, Martyrum CHRISTI collocatus, propter exilitatem tamen loci, & imperitiam sacerdotij, nondum dignè est glorificatus. Quidam enim nec depositionis eius diem hætenus agnouerunt, cum apertè legatur in vita S. Magni, quod obierit in quarta decima diè Kalendarum Maij.

Apocal. 6.

LII. Ex hac imperitia, vel incuria processisse puto, quod Hartmannus presbyter Eptatici, idemque Præpositus apud Augustam Canonicorum S. Mauritij, sacrilegium non timuit in libris B. VVicterpi committere; vnde eum & lumen oculorum contigit amittere. Verùm de hoc magna DEI miseratio, magnumque meritum S. Pontificis enituit : quod quamuis alienata volumina nec restituere, nec recompensare valuisset; cum ex corde pœnitenti, & oculis lacrymosis DEO, suoque Confessori supplicando satisfecisset, præsentem Herluca visum recepit, & gratias egit.

LIII. Quadam etiam vice corripuit ipsam *Herlucam* B. VVicterpus in visione, eo quod naturalem infirmitatem,

*Legō S. Grego-
rium in Respo-
sis ad Augusti-
num Anglorū
Episcopum lib.
12. Regest.
Epist. 31. quast.
11. S. Thom.
3. p. 980. a. 7.
a Altmünster
in Bauaria.*

*Exempla hac
sunt extraor-
dinaria, nec
trahenda in
consequentiā.*

tatem, quamvis rarissimam, & breuissimam experta, sanctuarium fuisset ingressa, licet missa à Domina Hadeuiga, pro re nescio qua; imposuitque ei ante introitum Oratorij tres Dominicæ Orationis recitationes, & totidem geniculationes.

LIV. Pro simili delicto seuerius se vindicauit in quadam sua Virgine Beatus Alto, à quo nomen est^a Altonis monasterio: nec immeritò. Nam cum ei per nocturnam visionem interminatus fuisset, vt tali tempore chorum non intraret, si iudicium vltionis euadere desideraret, post primam, & nisi fallor, secundam admonitionem inobediens reperta, in tenebras exteriores ad hanc vitam duntaxat pertinentes, missa est.

LV. Ex his coniectari potest, Responsum B. Gregorij Papæ ad Augustinum super infirmitate non fuisse generalem totius Ecclesiæ regulam, sed specialem

solius Anglorum gentis in nouella Christianitate misericordiam.

F I N I S.

CÆSAR